WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 20 maja 2010 r. *

W sprawie C-434/08

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberlandesgericht Oldenburg (Niemcy) postanowieniem z dnia 11 września 2008 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 1 października 2008 r., w postępowaniu

Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts

przeciwko

Freerkowi Heidindze,

* Język postępowania: niemiecki.

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, E. Levits, A. Borg Barthet (sprawozdawca), J.J. Kasel i M. Safjan, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 3 grudnia 2009 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts przez F. Schulzego, Rechtsanwalt,

— w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lummę i N. Grafa Vitzthuma, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez F. Erlbachera i F. Clotuche-Duvieusart, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 4 lutego 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniającego rozporządzenia (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1454/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1999, (WE) nr 1254/1999, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001 (Dz.U. L 270, s. 1, sprostowanie Dz.U. 2004 L 94, s. 70).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts a F. Heidingą (zwanym dalej „nabywcą") w przedmiocie wykonania zobowiązań wynikających z umowy sprzedaży gospodarstwa rolnego.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 1782/2003

3 Rozporządzenie nr 1782/2003 ustanawia między innymi system wsparcia dochodowego dla rolników. System ten został określony w art. 1 tiret drugie tego rozporządzenia jako „system jednolitych płatności".

4 Zgodnie z motywem 2 rozporządzenia nr 1782/2003:

„Płatność pełnej kwoty pomocy bezpośredniej powinna zostać powiązana ze spełnieniem zasad odnoszących się do gruntów rolnych, produkcji i działalności rolniczej. Zasady takie powinny służyć włączeniu w organizację wspólnego rynku podstawowych norm z zakresu ochrony środowiska, bezpieczeństwa żywności, zdrowia i dobrostanu zwierząt oraz w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska. Jeżeli takie podstawowe normy nie są spełniane, państwa członkowskie powinny cofnąć pomoc bezpośrednią w całości lub w części w oparciu o kryteria proporcjonalności, obiektywności i stopniowości. Takie cofnięcie pomocy powinno zostać zastosowane bez uszczerbku dla sankcji obecnie istniejących lub które w przyszłości zostaną wprowadzone na mocy innych przepisów prawa wspólnotowego lub prawa krajowego".

5 Motyw 3 tego rozporządzenia stanowi między innymi:

„W celu przeciwdziałania sytuacji zaniechania uprawy gruntów rolnych oraz w celu zapewnienia, aby grunty takie były utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, należy ustanowić normy, które mają bądź nie mają podstaw w przepisach państw członkowskich. […]"

6 Zgodnie z motywem 21 rozporządzenia nr 1782/2003:

„Systemy wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej przewidują bezpośrednie wsparcie dochodowe mające na celu, w szczególności, zapewnienie odpowiedniego standardu życia dla społeczności rolniczej. Cel ten jest ściśle związany z zachowaniem obszarów wiejskich. Aby przeciwdziałać niewłaściwemu rozdysponowaniu środków wspólnotowych, nie należy przekazywać płatności wspierających rolnikom, którzy sztucznie stworzyli warunki niezbędne do uzyskania takich płatności".

7 Motyw 24 tego rozporządzenia wskazuje:

„Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa wspólnotowego oraz promowanie norm w zakresie jakości żywności i ochrony środowiska niewątpliwie pociąga za sobą spadek cen instytucjonalnych dla produktów rolnych oraz zwiększenie kosztów produkcji dla gospodarstw rolnych we Wspólnocie. Aby osiągnąć takie cele oraz promować rolnictwo bardziej zorientowane na rynek oraz rolnictwo zrównoważone, konieczne jest zakończenie procesu przechodzenia od wsparcia produkcji do wsparcia producenta poprzez wprowadzenie systemu rozdzielonego wsparcia dochodowego dla każdego gospodarstwa. O ile rozdzielenie płatności od produkcji nie zmieni kwot faktycznie wypłacanych rolnikom, to mimo wszystko znacząco zwiększy skuteczność pomocy

dochodowej. Celowym zatem jest uwarunkowanie jednolitej płatności na gospodarstwo zgodnością […] ze standardami w zakresie ochrony środowiska, bezpieczeństwa żywności, zdrowia i dobrostanu zwierząt, jak również utrzymywaniem gospodarstwa w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska".

8 Motyw 30 wspomnianego rozporządzenia wskazuje między innymi:

„Kwota całkowita, do której dane gospodarstwo jest uprawnione, powinna zostać podzielona na części (uprawnienia do płatności) i powiązana z określoną liczbą kwalifikujących się hektarów, która zostanie zdefiniowana, w celu ułatwienia przeniesienia praw do premii. Aby uniknąć spekulacyjnego przenoszenia praw prowadzącego do kumulacji uprawnień do płatności bez posiadania odpowiadających podstaw rolniczych, w zakresie przyznawania pomocy celowym jest ustanowienie powiązania pomiędzy uprawnieniami i określoną liczbą kwalifikujących się hektarów jak również ustanowienie możliwości ograniczania przekazywania uprawnień w ramach danego regionu. […]"

9 Zgodnie z art. 2 tego samego rozporządzenia:

„[…] mają zastosowanie następujące definicje:

a) »rolnik« oznacza osobę fizyczną lub prawną, bądź grupę osób fizycznych lub prawnych […] które prowadzą działalność rolniczą;

[…]

c) »działalność rolnicza« oznacza produkcję, hodowlę lub uprawę produktów rolnych, włączając w to zbiory, dojenie, chów zwierząt oraz utrzymywanie zwierząt dla celów gospodarczych, lub utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, zgodnie z art. 5;

[…]"

10 Tytuł II rozporządzenia nr 1782/2003 („Wzajemna zgodność") zawiera rozdział 1 złożony z art. 3–9. Artykuł 3 tego rozporządzenia, zatytułowany „Wymogi główne", stanowi:

„1. Rolnik otrzymujący płatności bezpośrednie przestrzega wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, o których mowa w załączniku III, zgodnie z harmonogramem określonym w tym załączniku, oraz zasad dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, ustanowionych na mocy art. 5.

2. Właściwy organ krajowy dostarcza rolnikowi wykaz wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, których należy przestrzegać".

11 Tytuł III tego rozporządzenia („Mechanizm płatności jednolitych") zawiera w rozdziale 1–4 podstawowe przepisy stosowane do tego systemu pomocy dla wsparcia dochodowego dla rolników „oddzielonego" od produkcji.

12 Zgodnie z art. 33 ust. 1 tego samego rozporządzenia:

„Rolnicy maja dostęp do systemu płatności jednolitych, jeżeli:

a) przyznano im płatność w okresie referencyjnym, o którym mowa w art. 38, na mocy co najmniej jednego z systemów wsparcia, o których mowa w załączniku VI; lub

b) otrzymali gospodarstwo lub część gospodarstwa, w drodze faktycznego lub przewidywanego dziedziczenia od rolnika, który spełniał warunki, o których mowa w lit. a); lub

c) otrzymali uprawnienie do płatności z rezerwy krajowej lub w drodze cesji".

13 Artykuł 36 ust. 1 rozporządzenia nr 1782/2003 stanowi:

„Pomoc przyznawana w ramach systemu płatności jednolitych jest wypłacana w odniesieniu do uprawnień do płatności zdefiniowanych w rozdziale 3, uzupełnionych o równą liczbę kwalifikujących się hektarów zdefiniowanych w art. 44 ust. 2".

14 Zgodnie z art. 44 wskazanego rozporządzenia, zatytułowanym „Wykorzystanie uprawnień do płatności":

„1. Każde uprawnienie do płatności na kwalifikujący się hektar daje prawo do otrzymania płatności w kwocie określonej przez uprawnienie do płatności.

2. »Kwalifikujący się hektar« oznacza grunty rolne gospodarstwa obejmujące grunty orne i trwałe pastwiska, za wyjątkiem powierzchni pod uprawami trwałymi, lasami oraz powierzchni wykorzystywanych do celów nierolniczych.

[…]"

15 Artykuł 46 rozporządzenia nr 1782/2003, zatytułowany „Przeniesienie uprawnień do płatności", stanowi:

„1. Uprawnienia do płatności mogą zostać przeniesione wyłącznie na innego rolnika mającego siedzibę na obszarze tego samego państwa członkowskiego, za wyjątkiem przypadku przeniesienia w drodze faktycznego lub przewidywanego dziedziczenia.

[…]

2. Uprawnienia do płatności mogą zostać przeniesione w drodze sprzedaży lub innego przeniesienia o charakterze ostatecznym, z gruntami lub bez. Natomiast dzierżawa lub podobne typy transakcji są dozwolone wyłącznie, jeżeli przenoszone uprawnienia do płatności są powiązane z przeniesieniem odpowiadającej liczby kwalifikujących się hektarów.

Za wyjątkiem przypadku działania siły wyższej oraz nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 40 ust. 4, rolnik może przenieść swoje uprawnienia do płatności bez gruntów wyłącznie wtedy, gdy wykorzysta, w rozumieniu art. 44, co najmniej 80% swoich uprawnień do płatności podczas co najmniej jednego roku kalendarzowego bądź po dobrowolnym przekazaniu do rezerwy krajowej wszystkich uprawnień do płatności, których nie wykorzystał w pierwszym roku stosowania systemu płatności jednolitych.

[…]"

16 Sekcja 1 rozdziału 5 tego rozporządzenia, zatytułowana „Wdrażanie regionalne", przewiduje dla państw członkowskich możliwość wdrażania systemu płatności jednolitych na poziomie regionalnym.

17 Znajdujący się w tej sekcji art. 59 ust. 1 i 3 stanowi:

„1. W należycie uzasadnionych przypadkach oraz zgodnie z obiektywnymi kryteriami państwo członkowskie może podzielić całkowitą kwotę pułapu regionalnego, określonego na mocy art. 58, lub część takiego pułapu, pomiędzy wszystkich rolników,

których gospodarstwa są zlokalizowane w odnośnym regionie, włączając w to rolników, którzy nie spełniają kryterium kwalifikującego, o którym mowa w art. 33.

[…]

3. W przypadku częściowego podziału całkowitej kwoty pułapu regionalnego rolnicy otrzymują uprawnienia, których wartość jednostkowa jest obliczana poprzez podzielenie odpowiedniej części pułapu regionalnego określonego na mocy art. 58 przez liczbę kwalifikujących się hektarów, w rozumieniu art. 44 ust. 2, określonych na poziomie regionalnym.

W przypadku gdy rolnik jest również uprawniony do otrzymania uprawnień obliczonych na podstawie pozostałej części pułapu regionalnego, regionalna wartość jednostkowa każdego z jego uprawnień, za wyjątkiem uprawnień z tytułu odłogowania, jest zwiększana o kwotę odpowiadająca kwocie referencyjnej podzielonej przez liczbę jego uprawnień określonych zgodnie z ust. 4.

[…]"

18 Artykuł 62 rozporządzenia nr 1782/2003 umożliwia państwom członkowskim podjęcie decyzji, że kwoty wynikające z premii mlecznych i płatności dodatkowych przewidzianych w art. 95 i 96 zostaną włączone, na poziomie krajowym lub regionalnym, częściowo lub w całości, do systemu płatności jednolitych, począwszy od roku 2005.

Uregulowania krajowe

19 Zgodnie z § 2 ust. 1 ustawy o stosowaniu systemu płatności jednolitych (Betriebsprämiendurchführungsgesetz, zwanej dalej „BetrPrämDurchfG"), płatność jednolita jest przyznawana na poziomie regionalnym od dnia 1 stycznia 2005 r. na warunkach przewidzianych odpowiednio w tej ustawie i przepisach wydanych w jej wykonaniu.

20 Paragraf 5 ust. 1 BetrPrämDurchfG stanowi, że kwota referencyjna płatności jednolitej na podstawie art. 59 ust. 1 w związku z ust. 3 rozporządzenia nr 1782/2003 składa się w przypadku każdego rolnika z indywidualnej kwoty na gospodarstwo i kwoty opartej na powierzchni.

21 Indywidualna kwota na gospodarstwo jest obliczana na podstawie wcześniejszych płatności jednolitych wymienionych w § 5 ust. 2 pkt 1 BetrPrämDurchfG, do których należy dodać premię mleczną i płatności dodatkowe do produktów mleczarskich. Kwota oparta na powierzchni jest obliczana poprzez podział pozostałej części pułapu regionalnego przez liczbę kwalifikujących się hektarów.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

22 Z postanowienia odsyłającego wynika, że aktem notarialnym z dnia 8 listopada 2005 r. Amkeline Gertha Harms i Johann Harms (zwani dalej „sprzedającymi") sprzedali nabywcy nieruchomość gruntową rolną oraz zapasy paszy i ilości referencyjne mleka.

Obok przeniesienia 9,6 ha gruntów rolnych, których sprzedający byli właścicielami, umowa sprzedaży przewidywała również możliwość przejęcia przez nabywcę, w drodze umów z właścicielami lub osobami uprawnionymi, ok. 100 ha gruntów, którymi sprzedający dysponowali na mocy umów dzierżawy i użytkowania.

23 Strony umowy sprzedaży uzgodniły również, że sprzedający przenoszą na nabywcę nieodpłatnie wszystkie uprawnienia do płatności przysługujące im z tytułu gruntów będących przedmiotem umowy oraz gruntów dzierżawionych lub będących przedmiotem użytkowania, które zostały przejęte przez nabywcę.

24 Umowa sprzedaży w § 9 zawierała w szczególności następujące postanowienie:

„Po ostatecznym określeniu i przyznaniu uprawnień do płatności sprzedawcy poinformują kupującego o ich wysokości w ciągu 2 tygodni od powzięcia wiadomości, jednak najpóźniej do dnia 15 stycznia 2006 r.

Strony umowy zobowiązują się […] zawrzeć do dnia 15 lutego 2006 r. umowę o przeniesienie określonych uprawnień do płatności ze wskazaniem odpowiednich cech identyfikacyjnych tych płatności i ich wartości.

W ciągu miesiąca od zawarcia wskazanej powyżej umowy przeniesienie powinno zostać zgłoszone przez strony umowy właściwemu organowi, ewentualnie wskazane postępowanie powinno zostać zgłoszone centralnemu bankowi danych Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli.

Strony umawiają się w odniesieniu do stosunków między nimi, że kupującemu przysługuje prawo do 40 uprawnień do płatności dotyczących gruntów ornych i 40 uprawnień do płatności dotyczących pastwisk oraz ta część przypadających indywidualnie na gospodarstwo uprawnień do płatności (»top-ups«), która przypada z tytułu dzierżawy na przeniesione na kupującego w ramach przejęcia gospodarstwa ilości referencyjne mleka (około 622 000 kg).

Kupujący zobowiązuje się niniejszym, jak tylko dokonane zostaną doroczne wypłaty, przekazać sprzedawcom płatności otrzymane w związku z uprawnieniami do płatności uzależnionymi od powierzchni oraz przypadającymi indywidualnie na gospodarstwo, przekraczające wyżej wskazane ilości (około 15 uprawnień do płatności w odniesieniu do gruntów ornych, około 15 uprawnień do płatności w odniesieniu do trwałych pastwisk oraz płatności kompensacyjne za około 1 000 000 kg ilości referencyjnych mleka) […]".

25 Umowa sprzedaży została wykonana, a własność gruntów rolnych przeniesiona na kupującego. W dniu 1 kwietnia 2006 r. na kupującego zostało przeniesionych 111,79 uprawnień do płatności.

26 Pisemnym oświadczeniem o cesji z dnia 29 stycznia 2007 r. sprzedający (Amkeline Gertha Harms i Johann Harms) przenieśli na skarżącą w postępowaniu przed sądem krajowym (Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts) prawa wynikające z umowy sprzedaży.

27 Opierając się na wspomnianej umowie sprzedaży i związanym z nią porozumieniu z dnia 6 stycznia 2006 r., skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym zażądała od nabywcy między innymi, by przekazał jej za rok 2006 kwotę całkowitą 40 823,05 EUR z tytułu uprawnień do płatności przysługujących sprzedającym w stosunkach wewnętrznych między stronami.

28 Po oddaleniu tej skargi przez Landgericht Aurich, skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym wniosła apelację do Oberlandesgericht Oldenburg.

29 Zdaniem sądu odsyłającego, rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu zależy od tego, czy klauzula zawarta w § 9 umowy sprzedaży jest skuteczna w świetle w szczególności ograniczeń w zakresie przenoszenia uprawnień do płatności przewidzianych w art. 46 rozporządzenia nr 1782/2003 oraz celów systemu płatności jednolitych.

30 W tej sytuacji Oberlandesgericht Oldenburg postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 46 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003 należy interpretować w ten sposób, że sprzeczne z tym przepisem i z tego względu nieskuteczne są postanowienia umowne, zgodnie z którymi dla stosunków zewnętrznych wprawdzie zostaje dokonane całkowite i ostateczne przeniesienie uprawnień do płatności, jednak według przyjętego przez strony porozumienia sprzedający z ekonomicznego punktu widzenia nadal zachowuje uprawnienia do płatności, a nabywca jako formalny posiadacz uprawnień do płatności ma dokonać ich aktywacji poprzez zagospodarowanie odpowiednich gruntów oraz przekazać wypłacone mu płatności jednolite w pełnej wysokości sprzedającemu, lub postanowienia umowne, zgodnie z którymi płatności powierzchniowe zostają przeniesione na nabywcę w taki sposób, że ciąży na nim stałe zobowiązanie do uiszczania na rzecz sprzedawcy części płatności jednolitych (przypadającej indywidualnie na gospodarstwo) w każdym przypadku, gdy nastąpiła aktywacja tych uprawnień i ich wypłata?”

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

31 Skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym kwestionuje dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym z tego powodu, że zadane pytanie nie wpisuje się w okoliczności faktyczne sprawy przed sądem krajowym.

32 W tym zakresie należy przypomnieć, że w ramach przewidzianej w art. 234 WE współpracy pomiędzy Trybunałem a sądami krajowymi do sądu krajowego, przed którym postępowanie się toczy i który jest zobowiązany orzec w sprawie przed nim zawisłej, należy dokonanie oceny, z uwzględnieniem szczególnych okoliczności zawisłej przed nim sprawy, zasadności pytań, z którymi zwraca się do Trybunału (zob. w szczególności wyrok z dnia 15 października 2009 r. w sprawie C-138/08 Hochtief i Linde-Kca-Dresden, Z.Orz. s. I-9889, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

33 W ramach podziału kompetencji między sądami Unii a sądami krajowymi Trybunał jest ponadto zobowiązany uwzględnić określony w postanowieniu odsyłającym stan faktyczny i prawny, w jaki wpisuje się pytanie prejudycjalne (wyrok z dnia 13 listopada 2003 r. w sprawie C-153/02 Neri, Rec. s. I-13555, pkt 35).

34 Należy zatem uznać wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym za dopuszczalny i rozpatrzyć go w ramach ustaleń faktycznych dokonanych przez Oberlandesgericht Oldenburg w jego postanowieniu odsyłającym.

Co do istoty

35 Swym pytaniem sąd krajowy zwraca się zasadniczo o wyjaśnienie, czy art. 46 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie klauzuli umownej takiej jak ta, której dotyczy zawisły przed nim spór, której przedmiotem jest ostateczne przeniesienie uprawnień do płatności i na mocy której cesjonariusz jako posiadacz uprawnień do płatności zobowiązany jest do ich aktywacji i przekazania cedentowi całości lub części płatności wypłaconych mu z tego tytułu.

36 Należy najpierw przypomnieć, że umowa charakteryzuje się wprawdzie zasadą autonomii woli stron, zgodnie z którą strony mają swobodę kształtowania wzajemnych zobowiązań, niemniej ograniczenia tej swobody umów mogą wynikać z obowiązującego prawa Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 5 października 1999 r. w sprawie C-240/97 Hiszpania przeciwko Komisji, Rec. s. I-6571, pkt 99).

37 W szczególności swoboda umów, z której korzysta posiadacz uprawnień do płatności, nie może pozwolić mu na podjęcie zobowiązań sprzecznych z celami rozporządzenia nr 1782/2003.

38 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 1 tiret drugie rozporządzenia nr 1782/2003 system płatności jednolitych stanowi wsparcie dochodowe dla rolników. Jak wskazuje motyw 21 tego rozporządzenia, cel zapewnienia odpowiedniego standardu życia dla społeczności rolniczej jest ściśle związany z zachowaniem obszarów wiejskich. Z tego zresztą powodu w motywie 24 wspomnianego rozporządzenia jest mowa o tym, że należy uzależnić płatność jednolitą od przestrzegania norm w zakresie ochrony środowiska, bezpieczeństwa żywności, zdrowia i dobrostanu zwierząt, jak również utrzymywania gospodarstwa w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska. Prawodawca uzależnił ponadto wypłatę pomocy od posiadania przez rolnika liczby hektarów kwalifikujących się do wsparcia odpowiadającej liczbie uprawnień do płatności (zob. podobnie wyrok z dnia 21 stycznia 2010 r. w sprawie C-470/08 van Dijk, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 33).

39 Wynika z tego, że rolnik nie może korzystać z systemu pomocy ustanowionego w rozporządzeniu nr 1782/2003, jeżeli przestanie spełniać warunki przewidziane w tym rozporządzeniu. W przeciwnym wypadku otrzymałby bowiem korzyść niezgodną z systemem płatności jednolitych.

40 Jeżeli chodzi o reguły przewidziane w rozporządzeniu nr 1782/2003 w odniesieniu do przeniesienia uprawnień do płatności, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, art. 46 ust. 2 tego rozporządzenia stanowi w szczególności, że przeniesienia uprawnień do płatności można dokonać bądź w drodze cesji o charakterze ostatecznym, bądź w drodze dzierżawy lub podobnego typu transakcji.

41 W przypadku przeniesienia o charakterze ostatecznym, tak jak ma to miejsce w sprawie przed sądem krajowym, rolnik, któremu do tej pory przysługiwały uprawnienia do płatności, zrzeka się ostatecznie swoich roszczeń w drodze cesji na rzecz innego rolnika, który wykonuje następnie te uprawnienia na swoją korzyść (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie van Dijk, pkt 35).

42 W niniejszym przypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że sprzedający przenieśli na nabywcę wszystkie uprawnienia do płatności, które zostały im przyznane. Umowa sprzedaży przewidywała między innymi, że strony były zobowiązane zgłosić ostateczne przeniesienie uprawnień do płatności centralnemu bankowi danych systemu identyfikacji i rejestracji uprawnień do płatności.

43 Niemniej w stosunkach wewnętrznych strony umowy sprzedaży uzgodniły, iż zgodnie z klauzulą zawartą w jej § 9 nabywcy przydziela się ograniczoną liczbę uprawnień do płatności, podczas gdy ten zobowiązał się przenieść na sprzedającego kwoty, które będzie pobierał corocznie z tytułu pozostałych uprawnień po ich aktywacji.

44 Z brzmienia tej klauzuli, która stanowi wyraźnie, że nabywcy nie przysługują wszystkie uprawnienia do płatności, które zostały na niego przeniesione, lecz jedynie część z nich, zdaje się wynikać, że zamiarem stron było przyznanie sprzedającym w stosunkach wewnętrznych części przeniesionych uprawnień do płatności wbrew celom rozporządzenia nr 1782/2003. A contrario wynika bowiem z tej klauzuli, że pozostałe uprawnienia do płatności wracają do sprzedających. Wniosek ten potwierdzony jest przez okoliczność, że – jak wynika z dokumentów przedłożonych Trybunałowi – strony nie przewidziały żadnego ograniczenia czasowego dla obowiązku przekazywania przez cesjonariusza cedentowi części płatności wypłaconych mu z tytułu tych uprawnień do płatności.

45 Klauzula, na mocy której cesjonariusz uprawnień do płatności uzyskuje w stosunkach wewnętrznych stron jedynie część uprawnień do płatności, które zostały formalnie na niego przeniesione, nie może być uznana za zgodną z celami rozporządzenia nr 1782/2003, przedstawionymi w pkt 38 niniejszego wyroku, ponieważ ma ona umożliwić cedentowi kontynuację korzystania z systemu wsparcia ustanowionego w tym rozporządzeniu, nie będąc samemu poddanym obowiązkom, o których mowa w rozdziale 1 tytule II wspomnianego rozporządzenia, ani warunkom dostępu do pomocy określonym w jego art. 33.

46 Niemniej skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym podniosła na rozprawie, że w chwili zawarcia umowy sprzedaży uprawnienia do płatności nie zostały jeszcze przyznane w Republice Federalnej Niemiec, a w Dolnej Saksonii w szczególności. Tym sposobem ta – nieszczęśnie sformułowana – klauzula nie miała za cel przeniesienie na nią z powrotem części uprawnień do płatności przeniesionych na cesjonariuszy, lecz poprzez odniesienie do wartości tej części uprawnień do płatności określenie ceny uzgodnionej za przeniesienie wszystkich uprawnień do płatności.

47 W tym względzie należy uznać, że w braku odmiennego przepisu rozporządzenia nr 1782/2003 strony mają co do zasady swobodę określenia wysokości wzajemnego świadczenia finansowego za przeniesienie uprawnień do płatności.

48 W tych warunkach kwestią rozstrzygającą jest, czy sporna klauzula wynika z woli stron, by w ich stosunkach wewnętrznych przyznać cedentowi część przeniesionych formalnie uprawnień do płatności, wbrew przepisom rozporządzenia nr 1782/2003, czy też z woli, by poprzez odniesienie do wartości tej części uprawnień do płatności określić cenę uzgodnioną za przeniesienie wszystkich uprawnień do płatności.

49 Sąd krajowy powinien ustalić w oparciu o okoliczności, które ocenić może tylko on sam, jaka była rzeczywista wola stron.

50 Z całości powyższych rozważań wynika, że rozporządzenie nr 1782/2003 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ono na przeszkodzie klauzuli umownej takiej jak ta, której dotyczy spór w postępowaniu przed sądem krajowym, mającej za przedmiot ostateczne przeniesienie uprawnień do płatności, na podstawie której cesjonariusz jako posiadacz uprawnień do płatności ma obowiązek aktywacji tych uprawnień i przenoszenia na cedenta bez żadnego ograniczenia czasowego całości lub części płatności wypłaconych mu z tego tytułu, pod warunkiem że klauzula taka nie ma na celu umożliwienia cedentowi zatrzymania części uprawnień do płatności, które

formalnie zbył, lecz określenie ceny uzgodnionej za przeniesienie wszystkich uprawnień do płatności poprzez odniesienie do wartości tej części uprawnień do płatności.

W przedmiocie kosztów

51 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniające rozporządzenia (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1454/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1999, (WE) nr 1254/1999, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ono na przeszkodzie klauzuli umownej takiej jak ta, której dotyczy spór w postępowaniu przed sądem krajowym, mającej za przedmiot ostateczne przeniesienie uprawnień do płatności, na podstawie której cesjonariusz jako posiadacz uprawnień do płatności ma obowiązek aktywacji tych uprawnień i przenoszenia na cedenta bez żadnego ograniczenia czasowego całości lub części płatności wypłaconych mu z tego tytułu,

pod warunkiem że klauzula taka nie ma na celu umożliwienia cedentowi zatrzymania części uprawnień do płatności, które formalnie zbył, lecz określenie ceny uzgodnionej za przeniesienie wszystkich uprawnień do płatności poprzez odniesienie do wartości tej części uprawnień do płatności.

Podpisy